

Buster af amtmand Gerhard Faye

af Michael Vandet

På forskellig vis har mennesket til alle tider æret og hædret helte og særligt fortjenstfulde personer. Således blev også den navnkundige amtmand Gerhard Faye (1760-1845) hædret blandt andet med en vellignende buste, afsløret for offentligheden i 1853. I denne artikel berettes om forskellige buster af den hæderkronede amtmand.

Der har eksisteret flere forskellige buster af Gerhard Faye. Mens han endnu levede, fandtes der én af gips i amtmandsboligen i Storegade. Denne gipsbuste kom for dagen i 1852, da Gerhard Fayes enke Karen Christiane kaldet Kassa solgte ejendommen i Storegade til sagfører og kammerråd Chr. Lykke. Desværre var denne gipsbuste af Faye beskadiget, men ikke mere end at der blev modelleret en ny i gips efter den.

Det var denne nye gipsbuste, der på en træsoffel blev opstillet i Thistedes grønne anlæg Christiansgave i 1853. Det var som bekendt Faye, der på kong Frederik 6.s forlangende fik anlagt en planteskole, som senere blev byens anlæg. På træsofelen var der påsat en hvid marmorplade med indskriften:

TIL ERINDRING OM
KONFERENSTRAAD
GERHARD FAYE
COMMAND. AF DBRGR.
OG DBRGRSMD.
AMTMAND
OVER THISTED AMT FRA
1805 TIL 1843
REJSTES HAM DETTE MINDE
ANNO 1853
AF AMTETS BEBOERE

Der var to andre gipsbuster i Thisted Plantage dengang. Det var én af kong Frederik 6., der i

1821 lod indkøbe 75.000 kvadratalen jord med henblik på at oprette en planteskole, der skulle fremelske træer til udplantning i klitterne. Den anden buste i Christiansgave dengang var af kong Christian 8., der i 1844 skænkede området til Thisted Amt og gav tilladelse til, at plantagen måtte bære navnet Christiansgave. Området havde da ændret karakter til et egentlig anlæg, hvor arealet med planteskole var skrumpet betydeligt ind. Indtil 1874 var der dog en planteskole i Christiansgave, men derefter var området et lystanlæg.

Fra gamle kilder vides det, at Christiansgave senere i 1800-tallet ligefrem vrirmede med forskellige statuer og buster af de kongelige, samt at disse overvejende var af gips, hvoraf enkelte efterhånden manglede næsen. At enkelte således var skamferet, skyldtes, at de var af gips og derfor blev flyttet frem og tilbage. Om sommeren stod de i Christiansgave, og om vinteren var de opmagasineret på loftet i rådhuset fra 1853.

Da man i 1989 afholdt den nordiske venskabsbyfestival i Thisted, var byens gamle rådhus udset som sekretariat for hele forløbet, og i den forbindelse indrettedes og renoveredes netop rådhusets lofts-etage, og da fandt man mange af de nævnte gipsbuster af de gamle konger. Disse buster blev ved den lejlighed overdraget Thisted Museum, der opbevarer dem på magasin. Museet har ligeledes to forskellige gipsbuster

Amtmand Fayes gipsbuste i Christiansgave, opsat 1853. Litografi efter Historisk Årbog 1991. Kunstneren er C. M. Tegner (1803-81), der i 1846 var med til at starte et stentrykkeri i København. Han leverede senere tegninger til Illustreret Tidende.

af amtmand Faye, desværre vides ikke, hvornår de er tilgået museets samling.

Men tilbage til gipsbusten af Faye i Christiansgave, som i sommeren 1890 blev slået i stykker; gerningsmanden fandt man aldrig. At der måtte fremskaffes en ny buste af Faye, det herskede der ingen tvivl om, og den 19. august 1890 anmodede amtets plantageinspektion om at måtte anvende indtil 250 kr. uden for plantagens budget for indeværende år til at kunne erholde en ny buste. Da man ikke havde kendskab til andre plastiske fremstillinger af Faye end den »sønderslæede« buste, ville man ved hjælp af resterne af denne samt forhåndenværende billeder forsøge at få skabt en ny buste. Fremstillingen af den ny buste blev overdraget terracottafabrikken P. Ipsens Enke i København, der havde specialiseret sig i at lave terracottakopier af blandt andet Thorvaldsens og Bissens værker. De fik fremstillet en buste i terracotta, som blev opstillet i Christiansgave i maj 1891; man havde

ligeledes fået anskaffet en ny piedestal (sokkel) i træ, hvorpå den oprindelige marmorplade med inskriptionen var påsat. Befolkningen diskuterede ivrigt ligheden mellem den nye og den gamle buste, især øjnene fandt mange temmelig unaturlige på den nye buste.

Man skal mange år frem i tiden, før der igen skete noget med Fayes buste, men i 1921 ønskede såvel byrådet som amtsrådet at markere Thisted Plantages 100 års fødselsdag. Blandt andet var der nedsat en komite, der skulle indsamle bidrag til køb af bronzebuster i stedet for de gamle gips- og terracottabuster af de to konger, der henholdsvis anlagde og bevarede plantagen som offentligt anlæg, samt af amtmand Faye, der havde stor andel i plantagens tilblivelse. Komiteen lod fremstille lister, hvorpå folk kunne tegne sig for bidrag af enhver størrelse.

Plantageinspektionens formand amtmand Henrik Lehmann tog i februar 1921 kontakt til Kgl. Hof Bronzestøber Lauritz Rasmussen i København med henblik på selve udførelsen af opgaven. Da man havde de tre buster, man ønskede støbt i bronze, sendte man simpelt hen de to gipsbuster og terracottabusten over til det hæderkronede bronzestøberi, som så vurderede, om de var egnede til at støbe bronzen efter, samt til hvilken pris man kunne levere de tre buster i bronze. Busten af Frederik 6. var egnet til at støbe efter og kunne leveres for 750 kr. – dertil kom udgiften til forsendelse. Busten af Christian 8. fandt støberiet for lille og bemærkede, at næsen manglede, men anbefalede i stedet en kopi af Thorvaldsens buste af Christian 8., der i øvrigt ligesom busten af Frederik 6. fremstod i romersk toga. Thorvaldsens Museum havde i øvrigt formen til denne Christian 8.-buste og var villig til mod betaling at lave en afstøbning i gips, som igen var egnet til at støbe efter; denne buste kunne leveres i bronze for 800 kr. plus udgiften til forsendelse.

Busten af amtmænd Faye fandt støberiet ligeledes for lille. Men det var den eneste, man havde, og den var egnet til afstøbning efter en gipsmodel af terracottaudgaven, idet en gipsmodel egner sig bedst at støbe efter. Man ville levere denne buste i bronze for 500 kr. plus udgiften til forsendelse.

Fra Thisted amt og by accepterede man den Kgl. Hof Bronzestøber Lauritz Rasmussens priser og bestilte de tre buste til levering inden juni måned 1921. 100-års-festen skulle nemlig afholdes den 12. juni. Dog indtraf en ændring, idet Thorvaldsens Museums form til busten af Christian 8. gav en noget mindre gipsafstøbning end først antaget. Den var kun 4 cm højere end den fra Thisted oprindeligt tilsendte, og det var en stor overraskelse for bronzestøberen, som satte prisen på den færdige bronzebuste ned med 200 kr. til 600 kr.

Da komiteen til indsamling af bidrag til køb af de tre bronzebuster gjorde op, hvor mange penge folk havde givet, nåede man 432 kr., hvilket jo slet ikke var nok til indkøb af de tre bronzebuster. Man havde unægtelig håbet på et langt højere beløb. Man havde ligeledes håbet på, at der var indkommet penge nok til også at købe ordentlige sokler i sten (granit) til de tre nye bronzebuster. Det vedtoges da at hensætte det indkomne beløb på plantageinspektionens konto i amtskassen, hvorefter by- og amtsrådet deltes om den samlede udgift.

Den 12. juni 1921 afholdt man den store fest i anledning af plantagens 100 års fødselsdag. Det var tørvejr, men blæste stærkt og var ret koldt. Dette afholdt nok en del fra at deltage, men alligevel var adskillige tusinder samlet til festen, der indledtes med børneoptog, musik og flag.

Blandt festlighederne var også afsløringen af de tre bronzebuster (men på deres gamle træsokler). Der var taler af skovrider Bruun, borgmester Aaberg og amtmænd Lehmann,

Det er i Aar 100 Aar siden Kong Frederik den sjette anlagde Thisted Plantage, der senere — ved Gavebrev af 11. Januar 1844 — af Kong Christian den ottende skænktes til Thisted Amt.

I Erkendelse af den Betydning, det har haft for Thisted By og Amt, at der saaledes i denne træfaldige Landsdel er opstaaet en Skov, der ved sin egenartede Skønhed er en Pryd for Egnen, er underlegnede traadt sammen for at forberede Afholdelsen af en Fest i Plantagen til Sommer til Minde om Hundredeaaret for Plantagens Grundlæggelse.

Samtidig opfordrer vi alle, der har Interesse for Plantagen, til at yde et Bidrag til Anskaffelse og Opstilling i Plantagen af Bronzebuster (i Stedet for de nuværende Gipsbuster) saavel af de to Konger, der har Æren af Plantagens Anlæggelse og Bevarelse som offentlige Anlæg, som af Amtmand Faye, der har haft sin store Andel i Plantagens Tilblivelse.

Bidrag modtages paa Thisted Amts Kontor og af de undertegnede.

12 Februar 1921.

M. Aaberg, Borgmester.	I. F. W. Bohn-Jespersen Overkliftfoged.	F. D. Bruun, Skovrider.
A. Gramstrup-Andersen, Amtsraadsmedlem	N. Hove, Sogneraadformand.	H. Lehmann, Amtmand.
J. M. Nielson, Tandlæge.	R. Prohaska, Købmand.	A. Thøgersen, Amtsraadsmedlem, Gardejer.

<p><i>N. J. Thykier</i></p> <p>N. J. Thykier</p>	<p><i>Skovrider</i></p> <p><i>Skovrider</i></p> <p><i>Skovrider</i></p> <p><i>Skovrider</i></p>	<p>5/00</p> <p>5/00</p> <p>10/00</p> <p>10/00</p>
--	---	---

Indsamlingsliste fra 1921.

der blandt andet sagde: »De Mænd der for 100 Aar siden grundlagde Skoven, ligger for længst under Mulde, men deres Gave overlever dem og giver dem Ære. For disse Mænd er der nu rejst disse Buster herinde. Kong Frederik den 6. købte Grunden og anlagde Plantagen, Christian den 8. skænkede den til Thisted Amt og By. En af de Mænd, hvis Navn er nøje knyttet til »Christiansgave«, er Amtmand Faye, der var her i 40 Aar. Hans store Andel i Thisted Plantages Trivsel og Vækst vil vi ogsaa mindes her. Vi mindes disse Mænd med Tak; det er gaaet, som der staar paa en af Busterne, at Plantagen er blevet »til Siir for Byen og til Glæde for dens Indvaanere« Lad os alle, Unge og Gamle, Mænd og Kvinder, samle vore Tanker om de Mænd, der grundlagde og gav os Plantagen, og mindes dem med Ærbødighed og Tak. Ære være deres Minde.«

Herefter afsløredes de tre bronzebuster under stort hurra. Hen på aftenen var skoven festligt illumineret med kulørte lamper, der

Bronzebusten på granitsoklen fra 1924 med den oprindelige, hvide marmorplade med inskription fra 1853.

var fakkeltog med musikledsagelse og til slut koncert og fyrværkeri.

En egentlig sokkel i sten til amtmand Fayes bronzebuste kom der først i foråret 1924. I et brev af 22. februar 1924 til plantageinspektionens formand, amtmand Lehmann, tilbød Brødrene Jensens Stenhuggeri i Thisted at forære en sokkel i norsk eller svensk granit til amtmand Fayes bronzebuste. Allerede seks dage senere afholdt plantageinspektionen møde, under hvilket det enstemmigt vedtoges at modtage Brødrene Jensens tilbud med stor tak.

Af gamle kort over Christiansgave ses det, at Fayes buste har stået en del forskellige steder i Christiansgave. Ligesom plantagen voksede til, og nye stier blev anlagt, har man flyttet rundt på Fayes buste, først og fremmest for at vise den frem på en fremtrædende plads.

I 64 år, nemlig fra sommeren 1946, har den haft sin plads ved friluftsteatret i Christiansgave. Dette er nu ikke helt korrekt, for mandag den 5. maj 1997 fik den daværende stadsgartner besked om, at Fayes buste den forløbne weekend var forsvundet fra sin sokkel. Der gik næsten tre måneder, før man igen fandt busten, der da havde stået fremme i et privat hjem hos en borger i Thisted. Denne afleverede dog busten igen til Thisted Kommune, som lod busten reparere og opsatte den siden på sin vante plads på soklen. Den daværende stadsgartner fortalte mig denne historie, ligesom han kunne oplyse, at spigret, som fastgjorde busten til soklen, helt havde været tæret væk, hvorefter busten faktisk bare stod løst ovenpå soklen. Dette havde nogen opdaget, hvorefter vedkommende havde taget Faye med hjem.

Således gik det til, at man i dag næsten 90 år efter afsløringen endnu kan se amtmand Gerhard Fayes buste på sin sokkel og stadig med den oprindelige hvide marmorplade med den originale inskription. Det er ikke enhver beskåret at have sin buste stående så smukt et sted 250 år efter sin fødsel.

Michael Vandet
Født 1959. Museumsassistent ved Museet for Thy og Vester Hanherred.